

Сушинська А. М., здобувачка вищої освіти;
Чорнодон М. І., канд. наук із соц. комунікацій, доцентка
кафедри журналістики та соціальних комунікацій
ДонНУ імені Василя Стуса

ЕКОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ВИДОБУТКУ МІНЕРАЛЬНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ: ОГЛЯД МЕДІА

У тезах описано величезний потенціал мінеральних ресурсів України, які мають стратегічне значення для економіки та міжнародної співпраці, зокрема у сфері «зеленої» енергетики. Водночас підкреслено серйозні екологічні наслідки видобутку – деградацію ґрунтів, забруднення вод, руйнування екосистем та втрату біорізноманіття. Також наведено приклади публікацій з медіа.

Ключові слова: мінеральні ресурси, видобуток, екологія, літій, медіа.

Вступ. Мінеральні ресурси є стратегічною основою економіки України. Країна володіє значними покладами корисних копалин: вугілля, залізної та марганцевої руди, титану, бурштину, урану, літію та багатьох інших. Проте активний і часто неконтрольований видобуток призводить до значних екологічних змін: знищення природних ландшафтів, забруднення води, ґрунтів, зниження біорізноманіття. Ця тема активно обговорюється у громадському просторі та медіа. Саме журналісти відіграють важливу роль у донесенні екологічної правди до суспільства, інформуючи, викриваючи та впливаючи на формування екологічної свідомості.

Україна входить до десятки країн світу за запасами мінеральних ресурсів. За даними журналу «Мінеральні ресурси України», на території країни виявлено понад 20 тисяч родовищ, з яких приблизно 8 тисяч – розробляються [1]. Згідно з оцінкою Forbes, опублікованою 25 квітня 2023 р., загальна вартість корисних копалин України становить приблизно \$14,8 трлн. Понад 70 % цієї суми припадає на три області: Донецьку, Дніпропетровську та Луганську [2]. Основні складники вартості:

- кам'яне вугілля: 62 % від загальної вартості;
- залізна руда: 14 %;
- інші ресурси: кожен з них становить менше 5 %.

Загальний обсяг мінеральних ресурсів України оцінюється в 111 млрд тонн [2]. Сучасне використання природних ресурсів часто призводить до серйозних екологічних проблем. Однією з головних загроз є видобуток корисних копалин, особливо відкритим способом. Внаслідок таких робіт на місці родючих ґрунтів з'являються

кар'єри та відвали гірських порід. Це не тільки змінює вигляд території, а й призводить до зсувів, просідання землі, а також руйнування будівель і доріг.

У районах активного видобутку змінюється структура ґрунту і вод, що негативно впливає на навколишнє середовище. Усі споруди, водойми та екосистеми, які опиняються в зоні дії гірничих робіт, піддаються руйнуванню або серйозним порушенням [3].

Найбільше страждають ґрунти та сільськогосподарські землі. На місці копалень залишаються не тільки кар'єри, але й терикони – великі купи породи, що містять токсичні речовини. Наприклад, пірит, який часто потрапляє на поверхню під час розробок, різко підвищує кислотність ґрунту (до рівня рН = 2,1), що робить землю непридатною для життя рослин і тварин. У таких умовах у ґрунті зростає концентрація шкідливих металів – заліза, алюмінію та інших сполук, які отруюють територію. Через гірничу діяльність у світі вже пошкоджено понад 15–20 млн га землі. З них понад половину займають самі розробки, а решта – відвали і хвостосховища [4].

Відбувається деградація ландшафту, адже розробка кар'єрів передбачає масштабне зняття верхнього шару ґрунту та вирубки лісів, що призводить до знищення природних ландшафтів і порушення екосистем. Наприклад, тривалий підземний видобуток високоякісних залізних руд у Криворізькому залізорудному басейні спричинив значні деформації земної поверхні. Використання систем розробки з обваленням покрівлі та буропідривних систем без закладки виробленого простору призвело до утворення зон зрушення та обвалення. За даними науковців та ДП «Кривбаспроект», площа поверхневих деформацій поблизу Кривого Рогу оцінюється приблизно в 4 000 га, і ця цифра поступово зростає. Зокрема, загальна площа зон зрушення збільшилася на 2 400 га, порівняно з 1955 р., а середня глибина обвалень зросла з 60 м до 120 м [5].

У процесі видобутку використовуються хімічні речовини, як-от ціанід і сірчана кислота, які можуть потрапляти у водні ресурси, спричиняючи їх забруднення. Це негативно впливає на якість води та може бути шкідливим для водних організмів. Вирубка лісів і знищення природних середовищ існування під час видобутку корисних копалин призводять до втрати біорізноманіття. Зокрема, в Україні, де є родючі рівнини та лісові масиви, такі дії можуть суттєво зменшити кількість видів флори та фауни.

Українські та міжнародні медіа дедалі активніше висвітлюють тему видобутку мінеральних ресурсів в Україні, наголошуючи на її стратегічному значенні для світу, зокрема – у контексті «зеленої» енергетики, геополітики та інвестицій. Важливими стають як гучні аналітики, так і локальні репортажі з місць потенційного видобутку.

Про що пишуть медіа щодо видобутку мінеральних ресурсів України?

Міжнародні угоди та перспективи співпраці. За даними «УНІАН», хоча Україна та США обговорюють угоду про видобуток корисних копалин, експерти прогнозують, що на стабільну стадію видобутку літію та його переробки вдасться вийти лише до 2029 р. Це зумовлено необхідністю значних інвестицій та часу на підготовчі роботи [6].

Геополітика та міжнародні інтереси. «Forbes Україна» розповідає про інтерес західних країн, зокрема США, до українських мінералів – літію, титану, графіту. Видання аналізує матеріали *Financial Times* і *The Economist*, де йдеться про те, як західні уряди намагаються диверсифікувати постачання критично важливих ресурсів та залучити Україну як стратегічного партнера. У статті підкреслюється, що видобуток – це не лише економіка, а й інструмент геополітичної гри [7].

Репортажі з регіонів: приклад Кіровоградщини. «Суспільне | Кропивницький» у великому репортажі висвітлює ситуацію на Кіровоградщині, де знаходяться одні з найбільших у Європі покладів літію. Місцеві активісти та експерти підкреслюють як великі можливості, так і ризики для довкілля та громад, із якими пов'язаний можливий початок масштабного видобутку [8].

Ще один приклад – інтерв'ю з Андрієм Бродським, CEO компанії «Velta», яка спеціалізується на титанових проектах. Компанія має амбітний план: побудувати «титановий міст» між Україною та США, налагодивши ланцюг постачання титану для аерокосмічної та оборонної промисловості. Це один з прикладів, як українські компанії намагаються перетворити надра на конкурентну перевагу у світовій економіці [9].

Стаття з «Української правди» детально описує, як держава дозволила видобуток торфу на Маковому болоті – території, що є унікальним природним об'єктом Полісся з рідкісними видами флори та фауни. Журналісти аналізують, як це рішення суперечить екологічним зобов'язанням України перед ЄС, і як держава нехтує природоохоронним статусом заради економічної вигоди. Також піднімається тема узгодженості дій між центральною та місцевою владою [10].

Отже, Україна є надзвичайно багатою на мінеральні ресурси державою – за загальними запасами вона входить у світовий топ-10. За оцінками, на її території виявлено понад 20 тисяч родовищ, із яких приблизно третина активно розробляється. Особливо актуальними ці ресурси стають на фоні зростаючого попиту на критично важливі мінерали – літій, титан, графіт, мідь, кобальт. Вони потрібні для зеленої енергетики, виробництва акумуляторів, військової та космічної промисловості. Українські поклади літію – одні з найбільших у Європі, а підприємства на кшталт «Velta» намагаються створити інфраструктуру для постачання титану до США. Водночас укладення міжнародних угод щодо видобутку (наприклад, між США та Україною) просувається повільно – через складність дозвільних процедур, інвестиційні ризики й потребу в довготривалій підготовці.

Водночас видобуток ресурсів має високу екологічну ціну. Знищення ґрунтів, вирубка лісів, руйнування екосистем, утворення токсичних відвалів – усе це супроводжує гірничу діяльність. Показовим є приклад Криворізького залізорудного басейну, де через тривалі підземні роботи деформовано понад 4 000 гектарів землі – через зсуви, просідання, руйнування доріг і споруд.

У медіа ця тема активно висвітлюється з різних боків:

- Розслідувальні проєкти (Bihus.Info, «Схеми», «Наші гроші») викривають порушення – незаконний видобуток бурштину, ліцензійні зловживання, тіньові схеми.

- Аналітичні публікації в *Forbes*, *Українській правді*, *УНІАН* надають глибокий геополітичний і економічний контекст, акцентують на міжнародному інтересі до надр України.

- Локальні ЗМІ та громадянська журналістика (наприклад, «Суспільне») висвітлюють конфлікти між громадою та інвесторами, екологічні загрози в конкретних регіонах.

- Спецпроєкти та інтерактивні формати допомагають пояснювати складні речі просто – це важливо для формування свідомого суспільного ставлення до природних ресурсів.

Список літератури

1. Рудько Г. І., Бала Г. Р. Критична мінеральна сировина та її перспективи в Україні. *Мінеральні ресурси України*. 2021. № 2. С. 3–14. URL: <https://mrujournal.com.ua/index.php/mru/article/view/307/288> (дата звернення: 08.04.2025).

2. Ланда В. Війна за ресурси. Forbes оцінив вартість усіх корисних копалин України. *Forbes.ua*. 25.04.2023. URL: <https://forbes.ua/money/viy-na-za-resursi-forbes-otsiniv-vartist-vsikh-korisnikh-kopalin-ukraini-25042023-13255> (дата звернення: 08.04.2025).

3. Іванов Є. А. Еколого-ландшафтознавче дослідження територій, порушених гірничовидобувною промисловістю. *Географія і сучасність*: зб. наук. праць. 1999. Вип. 1. С. 94–100.

4. Павличенко А. В. Ідентифікація екологічних ризиків, що виникають на різних етапах функціонування вугледобувних підприємств. *Геотехнічна механіка*. 2015. Вип. 124. С. 280–288.

5. Комплексна оцінка стану земної поверхні, порушеної гірничими роботами, та шляхи покращення ситуації: приклад Криворізького залізорудного басейну, Україна / О. Базалук, М. Петльований, К. Сай, М. Чебанов, В. Лозинський. *Frontiers in Environmental Science*. URL: <https://www.frontiersin.org/journals/environmental-science/articles/10.3389/fenvs.2024.1480344/full> (дата звернення: 08.04.2025).

6. Григор'єв В. Україні та США знадобляться роки, перш ніж угода про копальни запрацює, – Reuters. *УНІАН*. 28.02.2025. URL: <https://www.unian.ua/world/korisni-kopalini-ukrajini-ugoda-pochne-prinositi-vigodu-tilki-cherez-kilka-rokiv-12930591.html> (дата звернення: 08.04.2025).

7. Самусенко Ю. «Це приманка для Трампа». Чому отримати мінеральні ресурси України не так просто? Розбір FT та The Economist. *Forbes.ua*. 18.02.2025. URL: <https://forbes.ua/svit/tse-primanka-dlya-trampa-chomu-otrimati-mineralni-resursi-ukraini-ne-tak-prosto-rozbir-ft-ta-the-economist-18022025-27267> (дата звернення: 08.04.2025).

8. Волошаненко В., Крейтор А. «Біла нафта». На Кіровоградщині містяться найбільші поклади рідкісноземельного металу літію в Європі – що з видобутком. *Суспільне*. 21.02.2025. URL: <https://suspilne.media/kropyvnytskiy/954225-bila-nafta-na-kirovogradsini-mistatsa-najbils-pokladi-ridkisnozemel'nogo-metalu-lituu-v-evropi-soz-vidobutkom/> (дата звернення: 08.04.2025).

9. Forbes BrandVoice. Андрій Бродський, гендиректор компанії «Велта»: «Ми будуємо титановий міст між Україною та США». *Forbes.ua*. 18.12.2023. URL: <https://forbes.ua/company/andriy-brodskiy-gendirektor-kompanii-velta-mi-buduemo-titanoviy-mist-mizh-ukrainoyu-ta-ssha-18122023-17907> (дата звернення: 08.04.2025).

10. Сімонов Д. Врятувати Макове болото. Як видобуток торфу й бурштину знищує залишки дикої природи на Поліссі. *Українська правда*. 14.01.2024. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2024/01/14/7437086/> (дата звернення: 08.04.2025).